

REFERAT PRZYGOTOWANY I WYGŁOSZONY NA SPOTKANIU TZW.

„ GRUP WSPARCIA DLA NAUCZYCIELI ”

(przy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 4, w Lublinie)

Dnia: 02.03.2005 r.

Opracowała i wygłosiła:
Nauczycielka **mgr Jolanta Bot**
(Przedszkole Nr 4 w Lublinie)

Temat: Adaptacja trzylatków do warunków przedszkolnych.

Spis treści:

1. Trudności adaptacyjne trzylatków i ich przyczyny.
2. Założenia programu adaptacyjnego.
3. Spodziewane efekty wdrażania programu.
4. Bibliografia.

Adaptacja to przystosowanie do nowego środowiska, do nowych sytuacji, warunków. Dla małego dziecka takim środowiskiem jest przedszkole, gdzie zdobywa ono pierwsze doświadczenia społeczne. Bardzo ważne jest by te doświadczenia przebiegały w atmosferze spokoju i poczucia bezpieczeństwa.

Wyniki badań psychologicznych i pedagogicznych wskazują, iż jedną z przyczyn problemów adaptacyjnych dzieci jest brak współpracy między rodziną a przedszkolem.

Przedszkole jest pojmowane (szczególnie przez rodziców) jako środowisko edukacyjne stymulujące możliwości rozwojowe dziecka, wspomagające jego rozwój indywidualny i tworzące korzystne warunki dla wszechstronnego rozwoju. Jednakże przedszkole może zapewnić prawidłowy rozwój dziecka oraz zaspokoić najistotniejsze potrzeby dziecka, tylko wtedy, gdy współdziała z rodziną. Ta współpraca wymaga zaangażowania rodziców i personelu przedszkola oraz wzajemnej korelacji działań obu stron, ponieważ dziecko musi nauczyć się żyć w nowej rzeczywistości i przyswoić sobie wiele informacji organizacyjnych.

A nowe otoczenie to przecież własność społeczna i przestrzeń jest dużo większa i inna od domowej. Obowiązują tu nowe zasady, przez co obserwuje się u dzieci poczucie zagubienia. Trudności w adaptacji mogą wiązać się też z brakiem orientacji w zakresie organizacji pobytu i rytmie dnia przedszkolnego. Tą wiedzę dziecko posiada dopiero w miarę zdobywania własnych, nowych, pozytywnych doświadczeń.

Rozpoczęcie przez dziecko edukacji przedszkolnej jest momentem przełomowym w jego rozwoju społecznym. Kontakty z rówieśnikami i personelem umożliwiają mu poznanie norm współżycia i respektowania grupy społecznej. W tym okresie dziecko uczy się nowej dla siebie roli przedszkolaka, ponieważ instytucjonalny charakter opieki nad dziećmi, wymaga od niego pewnego podporządkowania się panującej tam organizacji. Dziecko 3-letnie, przez pierwsze dni pobytu w przedszkolu, jest zdezorientowane, nie wie z kim może nawiązać bliższy kontakt, kto zapewni mu poczucie bezpieczeństwa i spokoju wewnętrznego. Tą osobą jest nauczycielka. Jednak sprawuje ona opiekę nad wieloma dziećmi i nie może poświęcać czasu tylko jednostce, dziecko nie zajmuje centralnej pozycji, przystosowuje się, więc i uczy nowych zachowań w sytuacjach emocjonalnie i poznawczo trudnych. Udana włączenie dziecka grupy przedszkolnej ma także ogromne znaczenie dla dalszego jego rozwoju. Jeżeli początkowy okres w przedszkolu związany jest z przyjemnymi przeżyciami, wtedy dziecko jest pozytywnie nastawione, ufne i nie reaguje lękiem na podobne sytuacje. Dzięki odpowiedniemu przygotowaniu można przyzwycząić 3-latka do przedszkola i niwelować jego ewentualny stres. Jako środowisko społeczne pełne różnorodnych bodźców będzie spełniało swoje funkcje wychowawcze i dydaktyczne. Ale tylko wtedy, gdy dziecko będzie je postrzegało jako bezpieczne i atrakcyjne dla siebie – wówczas szybciej się do niego przystosuje i zniesie niedogodności życia zbiorowego.

Część dzieci przystosowuje się dość szybko, u innych okres adaptacji trwa bardzo długo, są też takie dzieci, które nigdy nie adaptują się do warunków przedszkolnych. Najczęściej takie problemy mają dzieci, które miały przykre doświadczenia w relacjach z dorosłymi, są nieśmiałe, lękliwe, miały mały kontakt z rówieśnikami, lub też ich rodzice są nadopiekuńczy lub sami bardzo przeżywają pójście dziecka do przedszkola. Proces aklimatyzacji zależy także od fazy rozwojowej dziecka i jego indywidualnych zdolności adaptacyjnych.

Wiek przedszkolny to okres osiągania kolejnego stadium dojrzałości fizjologicznej organizmu i rozwoju intelektualnego, budowania podstawowych struktur osobowości, to złoty wiek uczenia się, zdobywania doświadczeń społecznych dziecka, w tym i przystosowujących do życia w grupie.

Przyglądanie się właściwościom rozwojowym dziecka 3-letniego uświadamia nam, jak wiele trudności i ograniczeń wynika tylko z samego procesu rozwojowego, z którym musi ono przecież poradzić sobie podczas a d a p t a c j i. Tak, więc możemy powiedzieć, że przebieg tego procesu zależy zawsze od ogólnego poziomu rozwoju psychoruchowego dziecka.

U dzieci 3-letnich mamy do czynienia z szeregiem właściwości rozwojowych utrudniających rozpoczęcie edukacji przedszkolnej tj.

- niski poziom autoidentyfikacji

- dominacja strefy emocjonalnej np. potrzeby bezpieczeństwa, miłości
- niski poziom kompetencji językowej
- poziom rozwoju poznawczego i sposób poznawania pojęć czasu i przestrzeni, niezwykle potrzebnych do orientacji w nowym środowisku społecznym
- nieznamość środowiska, w którym dziecko ma być samodzielne przez wiele godzin.
- różne umiejętności samoobsługowe, a próg stawianych wymagań przez środowisko przedszkolne jest jednakowy

Przedszkole oczekuje, że dziecko 3-letnie powinno mieć opanowane następujące czynności samoobsługowe:

- samodzielne jedzenie łyżką
- mycie rąk
- czynności higieniczne przy załatwianiu potrzeb fizjologicznych
- zdejmowanie i ubieranie podstawowych części garderoby
- rozpoznawanie swoich rzeczy wśród innych
- wycieranie nosa
- znajomość swojego imienia i nazwiska.

Do przedszkola przychodzą dzieci z bardzo zróżnicowanym zasobem umiejętności samoobsługowych i nie jest to spowodowane ich poziomem rozwoju psychoruchowego, a właśnie systemem wychowania w rodzinie.

Podsumowując dla wielu dzieci pierwsze kontakty z przedszkolem są źródłem przykrych napięć emocjonalnych, utrudniających im przystosowanie. Jednak przedszkole jest właściwym środowiskiem do uczenia dziecka niezależności uspołecznienia. Dziecko szybciej się do niego adaptuje i zniesie niedogodności, gdy będzie go postrzegało jako bezpieczne i atrakcyjne dla siebie i swoich rodziców.

2. Założenia programu adaptacyjnego.

Jako nauczyciel mianowany i długoletni pracownik przedszkola obserwuję rytmicznie powtarzające się problemy z adaptacją dzieci 3-letnich do warunków przedszkolnych oraz z przewycięzaniem niepokojów, lęków ich rodziców. Dlatego też postanowiłam napisać i wdrożyć program pt. „*Dzielny Przedszkolak*”, który, jak myślę przyniesie korzyści zarówno dzieciom, rodzicom jak i placówce. Ułatwi trzylątkom przekroczenie progu przedszkola, skróci okres aklimatyzacji, zintegruje ze sobą dzieci i rodziców. Obniży też lęki dorosłych, związane z koniecznością pozostawienia dziecka pod opieką nauczycielki i placówki. Przedszkole natomiast uzyska, dzięki niemu, informację zwrotną o oczekiwaniach rodziców, oraz stworzy odpowiedni klimat wychowawczo-opiekuńczy dla dzieci.

Badania naukowe dowiodły, że największe problemy w procesie adaptacji sprawia dziecku:

- nawiązanie kontaktu z dorosłymi i grupą rówieśników
- poznanie otoczenia materialnego i opanowanie przestrzeni
- zapoznanie się z funkcją pomieszczeń i sposobami korzystania ze znajdujących się tam urządzeń
- zapoznanie się z organizacją dnia w przedszkolu i związaną z tym orientacją czasową
- przyswojenie wymagań dotyczących współżycia w grupie

Program adaptacyjny funkcjonujący w placówce i rzetelnie realizowany pomoże 3-latkom w radzeniu sobie z powyższymi problemami. Dzieci chętniej poznają nowe środowisko, opanowują pewne sprawności, nawiązują pozytywne kontakty, gdy są rozumiane, akceptowane, wspierane, otoczone troskliwą opieką i mają poczucie bezpieczeństwa i własnej wartości. Program adaptacyjny stanowi niejako podwaliny do nawiązania partnerskiej współpracy pomiędzy dzieckiem, jego rodzicami, nauczycielami i dyrektorem przedszkola przez przyszłe 4 lata pobytu w placówce.

W naszej placówce, w Przeszkolnym Zestawie Programów, nie było do tej pory, programu dotyczącego adaptacji. Każda nauczycielka opiekująca się tzw. „Maluszkami”, na „własną rękę”, korzystając z własnych pomysłów i doświadczeń zawodowych, podejmowała różne, pozytywne działania mające na celu niwelowanie stresu adaptacyjnego. Dlatego też, zauważyłam potrzebę napisania takiego programu, który może być wykorzystywany, przez wszystkie nauczycielki w naszym przedszkolu, w kolejnych latach pracy. Mam nadzieję, że informacje w nim zawarte będą służyły także podniesieniu jakości pracy placówki i promocji w środowisku lokalnym.

Programy adaptacyjne dla dzieci 3-letnich powinny powstawać z chęci zrobienia czegoś użytecznego. Powinny wytyczać kierunki oddziaływań pedagogicznych i organizacyjnych, umożliwiać dzieciom lepszy start przedszkolny i minimalizować obawy rodziców.

Jestem pewna, że jasny, czytelny, prosty do wdrożenia a zarazem poprawny pod względem metodycznym program adaptacyjny, który powstanie w danej placówce, przyniesie oczekiwane efekty i zamierzone cele. Dobrze by było, jeśli znalazłby on zastosowanie w kolejnych latach pracy.

Warto dołączyć do programu załączniki, jako gotowe narzędzia badawcze a także zestawy zabaw, scenariusze, fiszki informacyjne oraz podać ewentualną bibliografię dotyczącą zagadnienia.

3. Spodziewane efekty wdrażania programu.

Dziecko:

- Dziecko zna swoje imię i nazwisko.
- Chętnie przebywa w przedszkolu.
- Jest radosne, uśmiechnięte i zadowolone.
- Zna podstawowe zasady i normy zgodnego współżycia w grupie.
- Zna swoje prawa i obowiązki.
- Wie jak przebiega rozkład dnia w przedszkolu i co, po czym następuje np. posiłek, zajęcia, zabawa, posiłek.
- Rozumie, że pobyt w przedszkolu jest tymczasowy i zawsze kończy się powrotem do domu, do rodziny.
- Wie, że musi zachowywać się tak by było bezpiecznie i inni w jego obecności byli bezpieczni.
- Przestrzega zakazu oddalania się od grupy.
- Podejmuje samodzielne działania.
- Samodzielnie lub z niewielką pomocą nauczyciela rozbiera się i ubiera.
- Rozpoznaje swoje rzeczy wśród innych.
- Jest samodzielny podczas spożywania posiłków.
- Samodzielnie podejmuje czynności higieniczne i załatwia potrzeby fizjologiczne.
- Nawiązuje i pogłębia kontakty interpersonalne.
- Używa zwrotów grzecznościowych w określonych sytuacjach.

Rodzice:

- Znają tzw. tryb życia w przedszkolu.
- Interesują się osiągnięciami edukacyjno-wychowawczymi dzieci.
- Wspierają nauczyciela w jego działaniach edukacyjnych.
- Usamodzielniają dzieci w zakresie samoobsługi.
- Wspierają dzieci psychicznie i niosą im pomoc w procesie adaptacyjnym.
- Aktywnie uczestniczą w „życiu grupy i przedszkola”.

4. Bibliografia:

1. Bolechowska M. : Adaptacja dzieci do środowiska przedszkola.
2. Chrzanowska D.: Sylwetki trzylatków wstępujących do przedszkola, w Wychowaniu w Przedszkolu Nr2\1977.
3. Florek A. : Przedszkole dobre dla dziecka.
4. Gruszczyk-Kolczyńska E. : Wspomaganie rozwoju trzylatka, w Wychowanie w Przedszkolu Nr2\1998.
5. Kąkol M.: Z badań nad warunkami adaptacji dzieci trzyletnich do przedszkola, w Wychowanie w Przedszkolu Nr2\1988.
6. Kapnik A.: Jak pomóc dzieciom i rodzicom, w Wychowaniu w Przedszkolu Nr6\2001.
7. Krawczyń D. : Żegnaj smutku paluszków, w Wychowanie w Przedszkolu Nr8\2000.
8. Lubowiecka J: Przystosowanie psychospołeczne dziecka do przedszkola.
9. Lubowiecka J. : Trudności dziecka w przystosowaniu do przedszkola, w Wychowaniu w Przedszkolu Nr6\2001.
10. W. Muraszko: W trosce o trzylatki, „Wychowanie w przedszkolu”, 2001 nr 6.
11. H.Nartowska: Różnice indywidualne czy zaburzenia rozwoju dziecka przedszkolnego, Warszawa 1986.
12. Podstawa Programowa Wychowania Przedszkolnego.
13. Przetacznik A., Gierowska M., Makiello–Jarża: Podstawy psychologii ogólnej.
- 14 . Szurawska K. : Pomagamy trzylatkom polubić przedszkole, w Wychowanie w przedszkolu Nr4\1993.